

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. מהיפרכיא להיפרכיא.....1
- ב. אין משתכרים בארץ ישראל בדברים שיש בהן חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות
1
- ג. אין משתכרין פעמים בביצים ... על חד תרי ... תגר לתגרא.....2
- ד. מתריעין על פרקמטיא ואפי' בשבת ... כגון כלי פשתן בבבל ויין ושמן בארץ ישראל
... והוא דזל וקם עשרה בשיתא.....4
- ה. אין יוצאין מארץ לחו"ל א"כ עמדו סאתים בסלע ... בזמן שמוצא ליקח אפי' עמדה
סאה בסלע לא יצא וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר אלימלך מחלון וכליון גדולי הדור היו ופרנסי
הדור היו ומפני מה נענשו מפני שיצאו מארץ להוציא לארץ.....6
- הדרן עלך המוכר את הספינה.....11

דף ע"א.

א. מהיפרכיא להיפרכיא

אין מוציאין פירות¹ שיש בהן חיי נפש מרשות מלך זה לרשות מלך אחר
ואפילו בארץ ישראל אסור², כדי שכל מלך יישב את ארצו. וי"א³ שבארץ
ישראל עצמה מותר להוציא מרשות מלך זה לרשות מלך אחר.

ב. אין משתכרים בארץ ישראל בדברים שיש בהן חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות

¹ שו"ע ונו"כ רלא כו

² לבוש וכפשטות הרמב"ם ובערוה"ש משמע שאסור רק בארץ ישראל וז"ל ולא מרשות שלטון זה לרשות
שלטון אחר בא"י [דשם בכל סביבותיה יש די תבואה ופירות להתושבים ולמה יגרמו יוקר] וצ"ע. ועיין לה"מ
מכירה יד ח

³ רשב"ם כאן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

אסור לעשות סחורה בארץ ישראל בכל דבר שהוא מאכלי אדם⁴, ואפילו תבלין, אסור לקנות מבעל הבית ולמכור בשוק, אלא כל אחד מוכר פירותיו כלומר שזה מביא מגרנו ומוכר וזה מביא מגרנו ומוכר בעצמו, כדי שימכרו בזול.

ובמקום שהשמן או שאר מינים מרובים מותר לקנות מבעל הבית בזול ולמכור בשוק ביוקר, ועל זה כנראה סמוכים בימינו, ובלבד שלא יכניסנו לאוצר למכרו לאחר זמן בעת היוקר כמו שהתבאר לעיל דף צ.

ובכל מקום מותר לקנות חיטים, ולעשות ממנו פת, וכן זיתים לעשותן שמן, ולא אסרו רק לקנות ולמכור הדבר כשהוא בעין.

ג. אין משתכרין פעמים בניצים ... על חד תרי ... תגר לתגרא

כבר התבאר במסכת ב"מ דף מ: ולעיל דף פט: שהיבים ב"ד⁵ להעמיד ממונים על השערים שלא ירויח כל אחד מה שירצה, ושיערו חז"ל שאין לו לאדם להרויח בדברים שיש בהם חיי נפש כגון יינות שמנים⁶ וסלתות אלא ששית. וכן בכל דבר שהוא עיקר אוכל נפש.

ובדברים שאין בהם⁷ אוכל נפש כלל כגון הקושט והלבונה יכול להשתכר כל מה שירצה אפילו כפלי כפלים מהקרבן ובדבר שיש בו ממכשירי אוכל נפש כגון כמון ותבלין והדומה להן מותר להרויח בהן עד הכפל ולא יותר.

⁴ שו"ע ונו"כ שם כגן שערי צדק שער משפטי הארץ חכמת אדם פרק יא שולחן ערוך הרב חושן משפט הלכות מדות ומשקלות והפקעת שערים סעיף כ - כא

⁵ שו"ע ונו"כ רלא כ

⁶ מקום שהשמן מצוי אינו כלל חיי נפש אודות להשתכר בו יותר משתות ואולי רק בשמן כ"ה כי עומד גם כן להדלקה והדלקה מכשירי אכילה ולא אוכל ממש ועל ידי זה לא פלוג והקילו בו, מה שאין כן דבש גם שהוא להרווחה ואינו מסייע ממש לעיקר החיות מכל מקום הרי כל שהוא מאכל או משקה בכלל אוכל נפש כמפורש בפוסקים ז"ל. ומשמע קצת שמחוסרי מלאכה אוכל נפש קיל גם שמסברא י"ל דכיון שעומד לכך הו"ל כאוכל. אך הלשון יינות שמנים סלתות משמע קצת דוקא סלת ולא תבואה. אך לאצור מפורש דתבואה (גם כן) חמיר ומשמע גם מחוסר ג' מלאכות וצלע"כ היטב. כסף הקדשים שם

⁷ סמ"ע שם לו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ביצים⁸ וכיוצא בהם, אין פוסקין להם שער אלא ירויחו בהן מה שירצו, מ"מ אמרו שלא ישתכר בהם אלא עד הכפל ולא יותר, ויש אומרים דגם בביצים יש בהן חיי נפש⁹ אלא שהתירו להרויח בהן יותר משתות עד הכפל משום דטרחן מרובה, והרויח מעט הוא לעני המחזור בעיירות לקנות ולמכור אותם¹⁰.

אמרו חז"ל אין¹¹ משתכרין פעמים בביצים אלא התגר הראשון הוא מוכרן בשכר והלוקח ממנו מוכרן בקרן בלבד והטעם משום דביצים צריך הלוקח הראשון לחזור אחר כל בית ובית וקונה אחד אחד ומוכרן ואם הקונה ממנו ישתכר ג"כ יעלה המקח מאד.

במה דברים אמורים במוכר סחורתו ביחד בלא טורח, אבל חנווני המוכר סחורתו מעט מעט שמין לו טרחו וכל יציאותיו וכל זה נחשב לקרן, ומותר עליהם ירויח שתות מהכלל¹². במה דברים אמורים בשלא הוקר השער, אבל הוקר השער ימכור כפי היוקר.

אולם זהו רק במקום בו יש בית דין שיכול לקבוע את טווח המחירים, אך אם כל אחד מוכר כראות עיניו אין מחוייב למכור בזול¹³.

במה דברים אמורים בשלא הוקר השער, אבל הוקר השער ימכור כפי היוקר.

ואם שאר מוכרים אינן שמין על לב ועוברים על מה שאמרו חז"ל שלא ישתכרו יותר משתות, וכל שכן במקום בו שאר המוכרים אינם יהודים¹⁴, אף זה הירא את דבר ה' אין צריך ליזהר בזה¹⁵.

⁸ שו"ע ונו"כ שם כב

⁹ לבוש וזה גלא כערוה"ש שם כב שכתב "בזמנינו שמביאים אותם לשוק ככל הסחורות דינם ככל אוכל נפש" דלבוש על אף שנוא אוכל נפש רשאי להשתכר

¹⁰ ואגב אומר במה שמבואר בשו"ע שם סכ"ב דאין משתכרין בביצים פעמים אלא התגר הראשון וכו' ויש מי שאומר שמותר להשתכר בביצים עד הכפל וכו' הראשונים הטעם דיש בהן טורח מרובה ורויח מעט לעני המחזור בעיירות לקנות ביצים – פי' ע"כ התירו לו להרויח עד כפל – וידוע דבזה"ז נשתנה המציאות לנמרי שגומרים הרבה ביצים ביחד, וקונים הרבה ביחד ואין צריך להחזיר על הפתחים לקנות כאן מעט ביצים ובכפר אחר מעט, באופן דלפ"ז לא שייך טעם המתירין להרויח עד כפל בזה"ז, (וגם לטעם אחר הנאמר שם יראה לחלק בין בזה"ז לזמננו יע"ש) ע"כ נראה כדעה ראשונה שם דהדין נאמר בגמ' ב"ב צ"א לענין שלא ירויח פעמים התגר הראשון – ואמנם זה צ"ע אם בזה"ז צריך הלוקח מן התגר למכור הביצים במחיר הקרן כמבואר שם. שו"ת שבט הלוי חלק ד סימן א

¹¹ שו"ע ונו"כ שם

¹² סמ"ע לו

¹³ פירוש, כיון דאין שם ב"ד למחות, ושאר מוכרים אינן שמין על לב ועוברים על מה שאמרו חז"ל שלא ישתכרו יותר משתות, אף זה הירא את דבר ה' אין צריך ליזהר בזה. והטור [סעיף כ"ז] מסיים בטעמו וכתב ז"ל, דכי שלמי פירי דידיה מזבני אחריני ביוקר ואפסידוהו לו לחודיה בידים לא מפסדינן, עכ"ל. ואין צריכין לפרש דמיירי דשאר המוכרים הן גוים, סמ"ע לה

¹⁴ סמ"ע שם לה

¹⁵ שהרי לאחר שיקנו ממנו ותגמר סחורתו ילכו לקנות מהיקרים ולהפסיד לזה לחודיה בידים לא מפסדינן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

**ד. מתריעין על פרקמטיא ואפי' בשבת ... כגון כלי פשתן
בבבל ויין ושמן בארץ ישראל ... והוא דזל וקם עשרה
בשיתא**

כבר התבאר במסכת תענית דף יד: ודף יט. שמצות עשה¹⁶ מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הציבור, שנאמר (במדבר י פסוק ט) על הצר הצר אתכם והרעתם בַּחֲצֹצְרוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לְפָנַי יִקְוֶה אֱלֹהֵיכֶם כלומר כל דבר שיצר לכם¹⁷ כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן, והריעו.

ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב (ירמיהו פסוק כה) עֲזַנְתִּיכֶם הִטּוּ אֱלֹה וְחַטָּאוֹתֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם וזה הוא שיגרום להסיר הצרה מעליה, אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם הוא שאירע, ומקרה היא הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות. הוא שכתוב בתורה (ויקרא כו פסוק כז – כח) וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי בְּקָרִי: וְהִלַּכְתִּי עִמָּכֶם בְּחַמַּת קָרִי וְגו', כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי – מקרה, אוסיף לכם אותה קרי עכ"ל

ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבא על הציבור עד שירוחמו מן השמים, ובימי תענית האלו זועקין בתפלות ומתחננים בתחנונים ומריעין, ואם היו במקדש מריעין בחצוצרות ובשופר.

¹⁶ כל זה לשון הרמב"ם הלכות תעניות פרק א הלכות א – ד

¹⁷ ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב (ירמיהו פסוק כה) עֲזַנְתִּיכֶם הִטּוּ אֱלֹה וְחַטָּאוֹתֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם וזה הוא שיגרום להסיר הצרה מעליה, אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם הוא שאירע, ומקרה היא הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות. הוא שכתוב בתורה (ויקרא כו פסוק כז – כח) וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי בְּקָרִי: וְהִלַּכְתִּי עִמָּכֶם בְּחַמַּת קָרִי וְגו', כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי – מקרה, אוסיף לכם אותה קרי עכ"ל ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבא על הציבור עד שירוחמו מן השמים, ובימי תענית האלו זועקין בתפלות ומתחננים בתחנונים ומריעין, ואם היו במקדש מריעין בחצוצרות ובשופר.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכשם¹⁸ שמתענים ומתריעים על הגשמים כך היו מתענים על שאר הצרות¹⁹,

ובכל מקום אין מתעניין ולא זועקים ולא מתריעים בשבת ויום טוב על שום צרה, חוץ מהמבוארים במסכת תענית שם, ומצרת המזונות שזועקים עליהם בשבת. כיצד, הרי²⁰ שהזלו דברים של סחורה שרוב חי אנשי אותה העיר מהם, כגון כלי פשתן בבבל ויין ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמתן עד שיצטרך התגר למכור שוה עשרה בששה, הרי זו צרת צבור שכל חיים תלויים בה ודמי לפיקוח נפש²¹, ומתריעין עליה ומתעניין, ובשבת זועקים עליה בפה לומר עננו ומי שענה, אבל אין תוקעין עליה בשבת.

התרועה שמריעין חוץ לבית המקדש, המוזכרת בתעניות שמתענים על הגשמים ועל החולאים וצרות היא שמתריעין בהם בשופר²². וי"א²³ שהיא בחצוצרות. וי"א²⁴ שיכולין ליתקע או בשופר או בחצוצרות.

¹⁸ שו"ע ונו"כ תקעו א יב

¹⁹ כגון בזמן הבית שהיה לישראל ממשלה בארצם ובאו גוים לערוך מלחמה עם ישראל או ליטול מהם מס, או ליקח מידם ארץ, או לנזור עליהם צרה אפילו במצוה קלה, הרי אלו מתעניין ומתריעין עד שירוחמו מן השמים. וכן בכל שאר הצרות הנ"ל מתעניין ומתריעין עד שירוחמו מן השמים. וכבר התבאר שאין נוהגים בזמננו להתענות ולהריע, אלא רק מרצים להקב"ה בתפלות ובתחנונים, וגוזרים תענית יום אחד או שניים.

²⁰ שו"ע ונו"כ שם י

²¹ לבוש שם

²² כ"כ בשו"ע תקעה ד ועיין בערוך השולחן אורח חיים סימן תקעו סעיף א "בתשובת הגאונים איתא שתוקעין בשופר [ר"ן פ"א] וכן משמע בגמ' [י"ד]. כמה מתריעין בשופרות וכן הוא בירושלמי דאמרינן שם קומי ר"י תוקעין בתעניתא כלומר בשופר ר' יוסי בעי ויתקעון קמיה בחצוצרתא ומתריץ ולא שמיע הצוצרות במקדש ואין הצוצרות בגבולין ע"ש וצ"ל דזה שאמרו בר"ה [כ"ו]: דגבולין מקום שיש שופר אין הצוצרות ומקום שיש הצוצרות אין שופר אלמא דיש בגבולין הצוצרות בלא שופר זהו רק בשעת מלחמה [שם] והרשב"א ז"ל כתב שיכולין ליתקע או בשופר או בחצוצרות."

²³ רמב"ם שם ד

²⁴ דעת הרשב"א מובא במ"מ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ואין נוהגים בזממה"ז להתענות ולהריע, אלא רק מרצים להקב"ה בתפלות ובתחנונים, וגוזרים תענית יום אחד או שניים²⁵. ובזמן הזה אין נוהגים לתקוע ולהריע כלל בעת צרה²⁶.

**ה. אין יוצאין מארץ לחו"ל אא"כ עמדו סאתים בסלע ...
בזמן שמוצא ליקח אפי' עמדה סאה בסלע לא יצא וכן היה
ר"ש בן יוחאי אומר אלימלך מחלוזן ונליון גדולי הדור היו
ופרנסי הדור היו ומפני מה נענשו מפני שיצאו מארץ
לחוצה לארץ**

²⁵ ועיין בס' מגיד משרים למרן ז"ל פ' אמור דף ל"ה ע"ד שכתב דכיון דהקפתם לר' אלעזר בד' מינים הבאים לרצות על המים נתעוררו המים ובאו ואלו הייתם מקיפים פעם אחרת היו רוב גשמים באים לעולם כמו בימי חוני המעגל ומפני כך באו גשמי ברכה רצופים כדי שלא תקיפו יותר עליהם. וכלל זה יהיה בידכם כל זמן שהעולם יהיה בידכם כל זמן שהעולם יהיה צריך לגשמים ביותר תלכו ותקיפו הצדיקים הנז' ותענו ועל כל צדה שלא תבא על הצבור תקיפו אותם ד' פעמים ותענו עכ"ל ומשמע דדוקא על הגשמים צריך להקיף בד' מינים מפני שהם באים לרצות על המים, אבל בשאר צרות שלא תבא א"צ רק להקיף ז' פעמים. ומ"ש לצדיקים הנז' נראה דה"ה צדיקים אחרים אלה שהמעשה כך היה. כף החיים שם ה

²⁶ עיין פרי מגדים משבצות זהב סימן תקעה ס"ק ב וז"ל "ועיין משנה למלך בפרשת דרכים דרך מצותיך שהסמ"ג לא הביא מצוה זו לתקוע בעת הצרה, יע"ש. ובקרא (במדבר י' בהעלתך) כתיב "בארצכם" י"ל חוץ לארץ לא, ובארץ ישראל גופא כשאין בידנו י"ל לא, וצ"ע" ועיין ערוה"ש תקעו שם ג - ד דאנן סוברים כרש"י והטור דהתקיעות הם בסוף כל ברכה וברכה מהשש ברכות הנוספות כמו שמתבאר בס' תקע"ט וכיון דאין תענית ציבור בחוץ לארץ ממילא דליכא הני שש ברכות הנוספות ואין מקום לתקוע ואף על גב דהברכות וודאי הם מדרבנן והתרעה הוה דאורייתא מ"מ כיון דתיקן רבנן באיזה מקום לתקוע ממילא דכשאין זה המקום א"א לתקוע דבשב ואל תעשה יכולין לעשות בכה"ג כידוע וכתב "ועוד נלע"ד דהתרעה לא הוי מן התורה רק בזמן הבית ותדע לך שכן הוא שהרי לפי הירושלמי שהבאנו אין הצוצרות רק במקדש וא"כ קרא דכתיב והריעותם בחצוצרות בע"כ דרק אומן הבית קאי ועוד כיון דבהך קרא כתיב (במדבר י', ט) וכי תבואו מלחמה בארצכם ואין זה אלא בזמן הבית וכל קראי דשם אינן אלא בזמן הקרבנות כדכתיב (במדבר י', יז) וביום שמתחתם וגו' ותקעתם בחצוצרות על עולתיכם וגו' וכוודאי תפלה וזעקה הוי מן התורה גם בח"ל כדכתיב (דברים ד, כט - ל) בצר לך וגו' ובקשתם משם את וגו' וכמה מקראות יש על זה אבל לא התרעה ויראה לי דלכן אמרו בנמ' במה מתריעין בשופרות ובאמת קשה דהא בתורה הצוצרות כתיב אלא וודאי דאחוץ לארץ בזמן הגלות קאי או אפילו בארץ ישראל בזמן הזה דהתורה צותה רק בזמן הבית ובזמן החורבן הוי רק מדרבנן ולכן תקנו בשופר כמו בר"ה. ובמור וקציעה שם "ונ"ל פשוט שאינה מ"ע אלא בא"י ומקרא מלא דיבר הכתוב וכי תבואו מלחמה בארצכם, גם אין המצוה אלא בכהנים ובהצוצרות והאידנא ליכא כהנים מיוחדים ולא הצוצרות של תורה משו"ה מסתברא דאפילו בארץ ישראל ליתא המצוה השתא ולא שמענו שינהגו כן בא"י בזה"י, ושופר כיון דתקנתא דרבנן היא לא תיקוהו אלא בתענית ציבור ואין תענית ציבור כבבל וגם לא בא"י האידנא דליכא נשיא" וכו'.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כבר התבאר במסכת גיטין דף עו: שאסור לצאת²⁷ מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם או לראות פני תבירו או לכל דבר מצוה²⁸, ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה, ואפילו יש לו פרנסה אלא שרוצה להרוויח יותר²⁹, אבל לשכון בחוצה לארץ אסור אלא אם כן חזק שם הרעב³⁰, ואף על פי שמותר לצאת אינה מדרת חסידות שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו בלייה למקום.

אך לטייל בעלמא אסור לצאת מא"י לחו"ל³¹.

מותר לצאת³² לחו"ל להשתלם ברפואה, ולדעת על ידי כך ביותר איך ובמה לרפאות חולי ישראל. לאור ההמצאות החדישות, שאין לזה שיעור אפילו למושלם, וכן לכל משלח יד אחר.

יש שהתירו³³ לנסוע מארץ ישראל לחו"ל לנופש והבראה עד שלושים יום, אם ירגיש שם טוב יותר, אף שמספיק להבראתו בארץ. ורק טיול בעלמא שאינו אלא תאוה אסור, שבזה הוי כממאס ארץ חמדה.

וליותר משלושים יום³⁴, דוקא לצורך מצוות חשובות כמו תלמוד תורה ולשאת אשה מותר, ולענין סחורה, לא הגבילו עד שלושים יום³⁵.

וכבר התבאר בכתובות דף קי – קיא: אמרו חכמים³⁶ כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין, שנאמר ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון, אפילו הלך בה ארבע

²⁷ רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה ט

²⁸ משנה ברורה סימן תקלא ס"ק יד

²⁹ מג"א תקלא ז

³⁰ עד שנעשה שוה דינר חטין בשני דינרין, במה דברים אמורים כשהיו המעות מצויות והפירות ביוקר, אבל אם הפירות בזול ולא ימצא מעות ולא במה ישתכר ואבדה פרוטה מן הכיס, יצא לכל מקום שימצא בו ריוח.

ברמב"ם שם

³¹ מ"ב שם

³² שו"ת ציץ אליעזר חלק כב סימן ה

³³ כיון שאפילו יש לו פרנסה בארץ ישראל מותר לו לצאת לחוץ לארץ להרויח יותר, הוא הדין דיש להתיר לנסוע מארץ ישראל לחו"ל לנופש והבראה אם ירגיש שם טוב יותר, אף שמספיק להבראתו בארץ, שכן לא נחמיר גופו מבממונו. תשובות והנהגות כרך ה סימן שצג

³⁴ וכעין זה שמעתי על גדול אחד זצ"ל, שכשבא לבקר בארץ ישראל, נזהר שלא לשהות יותר משלושים יום, שאז הוי קבוע בארץ ישראל, ולא יוכל לצאת אלא בתנאים מסוימים, ועיקר האיסור לצאת הוא כשקבוע, אבל כשהוא עראי בארץ לא חמור לצאת שלא נשתרש כאן. שם

³⁵ שם

³⁶ רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אמות זוכה לחיי העולם הבא, וכן הקבור בה נתכפר לו, וכאילו המקום שהוא בו מזבח כפרה, שנאמר וכפר אדמתו עמו, ובפורענות הוא אומר על אדמה טמאה תמות, ואינו דומה קולטתו ד מחיים לקולטתו אחר מותו, ואעפ"כ גדולי החכמים היו מוליכים מתייהם לשם, צא ולמד מיעקב אבינו ויוסף הצדיק.

ולעולם³⁷ ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם ואל ידור בחוצה לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד ע"ז, שנאמר (שמואל א כו פסוק יט) **כִּי גִרְשׁוֹנֵי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפַּח בְּנַחֲלַת יְהוָה לְאֹמֵר לֵךְ עִבְד אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וּבְפֹרְעָנוּת הוּא אֹמֵר (יחזקאל יג פסוק ט) וְאֵל אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ.**

נאמר בפרשת ראה (דברים יב פסוק ראה) **כִּי יִכְרִית יִקְוֶה אֶלְהֵיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אִתָּה בְּאֵ שָׁמָּה לְרִשְׁתָּ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ וַיִּרְשַׁתְּ אוֹתָם וַיִּשְׁבַּת בְּאַרְצָם**³⁸. ונצטוונו בזה לישוב בארץ ישראל ולדור בה. ולדעת הרמב"ן³⁹ ציווי זה נצטוונו בו מן התורה לדורות, אפילו בזמן הגלות⁴⁰. ולכן לדעתו נמנה חיוב זה במנין המצוות⁴¹. והרמב"ם⁴² סובר שאין בכך חיוב מן התורה⁴³, ומכל מקום אף לדעתו מדרבנן יש מצוה לדור ולישב בארץ ישראל אף בזמן הזה⁴⁴.

³⁷ רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה יב

³⁸ עוד נאמר (שם יט א) **"כִּי יִכְרִית ה' אֶלְקֵיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר ה' אֶלְקֵיךָ נוֹתֵן לְךָ אֶת אֲרָצָם וַיִּרְשָׁתָם וַיִּשְׁבַּת בְּעָרֵיהֶם וּבְבִתְיֵיהֶם"**.

³⁹ סהמ"צ הוספות למ"ע ד ובפירושו עה"ת במדבר שם.

⁴⁰ והוא בכלל מצות הכיבוש, שנלמד מהפסוק: **"וַיְהִי וַיִּרְשָׁתָם אֶת אֲרָצָם וַיִּשְׁבַּת בָּהֶם"** (במדבר לג נג). והביא הרמב"ן שם ראיה לדבריו ממה שנאמר **"מַעֲשֵׂה בְר' אֶלְעָזָר בֶּן שָׁמוּעַ וְר' יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים לְנִצְיָבִים אֶצְל ר' יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָה לְלַמּוֹד הֵימָנו תּוֹרָה וְהִגִּיעוּ לְצִיּוּד וּזְכָרוּ אֶת אֲרָץ יִשְׂרָאֵל זָקְפוּ אֶת עֵינֵיהֶם וּזְלָנוּ דַמְעוֹתֵיהֶם וּקְרָעוּ בְּגָדֵיהֶם וּקְרָאוּ הַמִּקְרָא הַזֶּה וַיִּרְשַׁת אוֹתָם וַיִּשְׁבַּת בְּאַרְצָם"**, הזרו ובאו להם למקומם ואמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה". וביאר הפאת השולחן סי' א ס"ק יד שר' אלעזר בן שמוע ור' יוחנן הסנדלר ור' יהודה בן בתירה היו אחרי החרבן, ומוכח שזוהי מצוה מן התורה לדורות, שעל מצוה דרבנן לא היו אומרים שהיא שקולה ככל המצוות שבתורה.

⁴¹ וכ"כ החרדים פ"א ממצוות עשה התלויות בארץ אות טו. ועי' מהרי"ט ח"ב יו"ד סי' כה ותשב"ץ ח"ג סי' רפח ומנ"ח בסוף הספר שהסכימו לדעת הרמב"ן. ועי' נועם ט"ז עמ' נא ששיטת הרמב"ן היא שיטת כל הפוסקים מהרי"ף עד השו"ע, ועי' בספר ישוב א"י לרי"ז מינצברג.

⁴² בסהמ"צ ועוד.

⁴³ וביאר המגלת אסתר (על תוספות הרמב"ן למנין המצוות) שלדעת הרמב"ם מצות הכיבוש נהגה רק לשעתה, בימי משה ויהושע בן נון, ודוד וכל זמן שלא גלה עם ישראל מהארץ ולכן הרמב"ם לא מנה את המצוה הזו במנין המצוות שלו, כיון שמצוה שאינה נהגת לדורות אינה נמנית בתרי"ג מצוות. ועי' קונטרס מצוות ישיבת א"י, ווילנא תרנ"ח, שמשיב על דברי המגלת אסתר, ועי' ויואל משה, ברוקלין תשכ"א, עמ' קצח.

⁴⁴ פאת השולחן שם. ועיי' קונטרס ישוב ארץ ישראל באוצר הפוסקים סוף סי' עה (כרך כ' עמ' א-לח).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

רבינו חיים הכהן מבעלי התוס' ⁴⁵ סובר שחיוב זה נובע מהחובה לקיים את המצוות התלויות בארץ שקשה להזהר בהם ולכן בזמן הזה אין מצוה לדור בארץ ישראל ⁴⁶. וחלקו עליו וכתבו שמצות הישיבה בארץ ישראל היא חיובה נובע מקדושת הארץ, שקיימת תמיד ואפילו בשעת חורבן הארץ, ולכן חייבים תמיד במצוה זו ⁴⁷ שכשהדרכים משובשות ויש סכנה בהליכה לארץ ישראל אין חיוב לעלות לארץ ישראל ⁴⁸.

שקולה ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצוות שבתורה ⁴⁹. וכל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון ⁵⁰. ודומה כמי שיש לו אלוה ⁵¹. וכל הדר בחוצה לארץ – דומה כאילו עובד עבודת כוכבים ⁵².

כל היוצא לחוץ לארץ דהיינו שדר בארץ ישראל ויוצא משם לחוץ לארץ, כאילו עובד עבודה זרה ⁵³,

⁴⁵ בתוס' כתובות קי ע"ב.

⁴⁶ כי יש כמה מצוות התלויות בארץ שאין אנו יכולים להיזהר בהן ולעמוד עליהן.

⁴⁷ שו"ת מהרי"ט ח"ב סי' כח, ועיי"ש שהוכיח שכל הראשונים חולקים על ר"ח כהן, והוכיח מדברי חז"ל שאין מצות הישיבה בארץ ישראל מפני קיום המצוות התלויות בארץ אלא מפני קדושת הארץ, וקדושה זו ישנה תמיד אפילו בשעת חורבנה, ועוד שמי שירצה לקנות לו קרקע בארץ ישראל יוכל לקיים כל המצוות התלויות בארץ, בין מצוות עשה כגון לקט שכחה ופאה וכיוצא ובין מצוות לא תעשה, ומי מעכב בידו, ועיי"ש במהרי"ט שסובר שגם רבינו חיים כהן אמר את דבריו רק כשיש סכנה בדרכים. ועיי' שו"ת מבי"ט ח"א סי' רמה וחי"ג סי' קלא ובכנה"ג אהע"ז סי' עה הנב"י אות כה, ויש אומרים שו"ת הרשב"ש סי' ב.

⁴⁸ וכ"כ מהרי"ט שם בדעת רבינו חיים כהן הנ"ל. ועיי' תוס' כתובות שם. ועיי' הגהות מרדכי סוף כתובות ותשובות הרא"ש שבב"י אהע"ז סו"ס עה ושוע"ע שם ה, אלא ששם מדובר על לגבי כפייה של בעל את אשתו לעלות לארץ ישראל, אבל בלי כפייה אולי יש בכך מצוה תמיד.

⁴⁹ ספרי על דברים יב, תוספתא ע"ז פ"ה, – ונלמד מסמיכות הפסוק "וירשת אתם וישבת בארצם" (דברים יב כט), למה שנאמר שם "שמור ושמעת את כל הדברים האלה". ועיי' בהגהות הגר"א לספרי שם. ועיי' רמב"ן ויקרא יח כה ופי' רבינו הלל לספרי שם שגירסתם היתה: "וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות", (דברים יא לא–לב).

⁵⁰ דברי רבי אלעזר בכתובות קיא ע"א, ונלמד ממה שנאמר (ישעיה לג כד): "ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשא עון", [ופירש רש"י – "כלומר, אל יתרעם לומר צר לי, כי כולם נשואי עון",] ועיי"ש בגמרא שרביא אמר לרב אשי שאנו חולקים ולומדים את הפסוק לגבי סובלי חלאים]. והובא ברמב"ם מלכים פ"ה הי"א וז"ל "כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין".

⁵¹ שנאמר: (ויקרא כ"ה) "לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים", – ברייתא בכתובות קיא ע"א, לגרסא שלפנינו וראה לקמן את גרסת הרמב"ם ועוד ראשונים.

⁵² שנאמר לגבי דוד המלך (שמואל א' כ"ו) "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלקים אחרים", – וכי מי אמר לו לדוד לך עבוד אלהים אחרים? אלא לומר לך: כל הדר בחו"ל – כאילו עובד עבודת כוכבים.

⁵³ שנאמר: "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים" (שמואל א' כו יט) [וכי מי אמר לו לדוד לך עבוד אלהים אחרים, אלא לומר לך כל היוצא לחו"ל כאילו עובד עבודה זרה], – רמב"ם מלכים שם הי"ב, וכך גרס בגמרא בברייתא בכתובות י ע"ב "כל היוצא לחו"ל", במקום הגרסא שלפנינו שהובאה לעיל "כל הדר בחוץ לארץ וכו', וכך גרס גם הרמב"ן בסהמ"צ בהוספות למצות עשה ד, ועיי' פאת השלחן סי' א ס"ק ה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

עיקר המצוה היא לדור בקביעות בארץ ישראל, ולכן העולה לא"י על מנת לחזור אין זה בכלל עיקר המצוה עשה של ישיבת ארץ ישראל⁵⁴.

המהלך בארץ ישראל ארבע אמות [אפילו שאינו דר בה בקביעות] זוכה לחיי העולם הבא⁵⁵. אבל אין זה בכלל המצוה עשה של ישיבת ארץ ישראל, וכנ"ל⁵⁶,

גדולי החכמים היו מנשקים תחומי ארץ ישראל ומנשקים אבניה ומתגלגלים על עפרה⁵⁷.

נשים חייבות במצוה ישיבת ארץ ישראל⁵⁸

עבדים כנענים חייבים במצוה ישיבת ארץ ישראל⁵⁹.

יש אומרים⁶⁰ שבמצוה זו מחויב כל יחיד ויחיד, אבל אינה מצוה כללית על כל ישראל בזמן הגלות, שהם מושבעים ע"י הקב"ה שלא יעלו ביחד בחזקה על מנת לכבוש את הארץ⁶¹.

מצוה ישוב ארץ ישראל מתקיימת ע"י ההתישבות בארץ בבתים, וע"י נטיעות בארץ וזריעה באדמתה⁶².

⁵⁴ מהרי"ט שם, ח"ב סי' כח.

⁵⁵ כתובות קיא ע"א, רמב"ם מלכים פ"ה ה"א, שנאמר (ישעיה מב ה) "נתן נשמה לעם עליה ורוח להלכים בה" – מהרי"ט ח"ב סי' כח, ועי' כתובות שם.

⁵⁶ שעיקר המצוה היא לדור בה בקביעות, אלא שמכל מקום יש לו זכות כשמהלך בה ד' אמות.

⁵⁷ ע"פ הנאמר בתהלים (קב טו): "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו", והובא ברמב"ם שם ה"י, ומקורו בסוף מסכת כתובות.

⁵⁸ ר"ן בשם הראב"ד סוף כתובות, [וכמו שאמרו (כתובות קי ע"ב) כשם שהאיש יכול לכופ את האשה שתעלה עמו מחוץ לארץ ישראל, כך האשה יכולה לכופ אותו שיעלה לארץ ישראל].

⁵⁹ ר"ן סוף כתובות בשם הראב"ד, עיי"ש שכתב שנלמד מכך שאף עבד יכול לכופ את רבו להעלותו עמו לארץ ישראל, [ועי' רמב"ם עבדים פ"ח ה"ט וכסף משנה שם], ואפילו בזמן שהארץ ביד עכו"ם – רמב"ם עבדים שם. ואמרו שם בכתובות קיא ע"א "אפילו שפחה כנענית שבארץ ישראל מובטח לה שהיא בת העולם הבא, שנאמר: "נתן נשמה לעם עליה" (ישעיה מב ה), ו"לעם" הם עבדים ושפחות, כמו שנאמר לעבדי אברהם: "שבו לכם פה עם החמור" (בראשית כב ה), עם הדומה לחמור.

⁶⁰ שו"ת הרשב"ש סי' ב, פאת השלחן סי' א.

⁶¹ כמו שנאמר בכתובות קיא ע"א שהם מושבעים שלא יעלו בחומה, וכמו שביאר שבעה זו רש"י שם והכפתור ופרח פ"י עמ' קצו.

⁶² כמו שנאמר לאברהם "שכן בארץ אשר אמר אליך" (בראשית כו ב), וביארו במדרש (בראשית רבה פס"ד) דהיינו שאמר לו הקב"ה "עשה שכונה בארץ ישראל, הוי נוטע הוי זורע הוי נציב". [וכע"ז בילקוט שמעוני (ח"א רמז תשכט) "שכן ארץ ורעה אמונה" (תהלים לו ג), – עשה שכונה בארץ, הוי זורע הוי נוטע. ועי' תנחומא ראה יא], עוד נאמר שם במדרש "כשם שהקב"ה לא נתעסק בתחילת ברייתו של עולם אלא במטע תחילה, שנאמר (בראשית ב ח) "ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם", אף אתם כשתכנסו לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחילה, שנאמר (ויקרא יט כג) "וכי תבאו אל הארץ ונטעתם". עוד נאמר בתורה "ושש שנים תזרע את ארצך" (שמות כג י), והביאו (בעלי התוספות עה"ת שם) מדרש – "אפילו אין לו לאדם אלא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

מצודה לחנוך בית בארץ ישראל⁶³, משום ישוב ארץ ישראל⁶⁴. ולכן הסעודה שעושים לחנוכת הבית בארץ ישראל היא סעודת מצודה, אבל חנוכת הבית בחוץ לארץ אינה סעודת מצודה⁶⁵.

הקונה בית או שדה⁶⁶ בארץ ישראל מנכרי כותבים עליו את שטר מכירה⁶⁷ על ידי נכרי ואפילו בשבת⁶⁸.

עיר בארץ ישראל שבנויים בה בתים אין מחריבין אותם ועושין מהמקום שהיו עליו מגרש שאינו עשוי כלל לגידול או לבניה – משום ישוב ארץ ישראל⁶⁹.

הדרן עלך המזכר את הספינה

חורבה אחת בתוך גנו חייב לעבדה בכל יום, ופירשו שם בעלי התוס' עה"ת שבארץ ישראל הדברים אמורים. עוד נאמר (ב"ב יד ע"א) "ר' ינאי נמע ארבע מאות כרמים", ופירש הראב"ד (בשטמ"ק שם) שהוא משום ישוב ארץ ישראל. עוד אמרו (סנהדרין קב ע"ב) מפני מה זכה עמרי למלכות, מפני שהוסיף כרך אחד בארץ ישראל, שנאמר (מלכים א טז כד): "ויקן את ההר שמרון וגו' ויבן את ההר ויקרא את שם העיר וגו'". ירושלמי סוטה פ"ח ה"ד.⁶³

⁶⁴ פני משה שם, ולכן רק מי שבנה בית בארץ ישראל חוזר מעורכי המלחמה, ולא זה שבנה בחוץ לארץ, שנאמר: "ולא חנכו" (דברים כ ה), – את שמצודה לחנכו, יצא זה שאין מצודה לחנכו.

⁶⁵ שו"ת שבסוף ספר באר שבע סי' ע, ועי' מג"א סי' תקסח ס"ק ה.

⁶⁶ גיטין ח ע"ב.

⁶⁷ בגמרא נאמר שכותבים עליו "אוננו", ורש"י פירש דהיינו שטר מכירה.

⁶⁸ ואף על פי שאמירה לנכרי שבות, מ"מ משום ישוב ארץ ישראל התיירו גיטין שם וב"ק פ ע"ב, רמב"ם שבת פ"ו ה"א, טוש"ע או"ח שו יא.

⁶⁹ שהרי הוא מחריב את העיר, – תו"כ בהר פרק ו, משנה ערכין לג ע"ב, ורש"י שם. וכתב המנ"ח מצודה שמב. [וכין שהוא מחריב את העיר אף רבי איעזר מודה], ואף על פי שעיקר האיסור שבתורה נאמר בערי הלויים, מכל מקום חכמים אסרו לעשות כן בכל ערי ישראל משום ישוב ארץ ישראל ועי' שפת אמת ערכין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

